

በኢትዮ ከዚን

(Old Testament)

39 - መጽሐፍ

፩፭

(Torah)

• ዘመን /1440 - 1400 ዓ.ም/

- የኢ.ሆ መዳከና ብርሃን መሰራት ነው፡፡ የተቀራው እስራኑል ወሰኑ ነው፡፡ የእግዚአብሔርን ዕቅድ የእግዚአብሔርን ሁንጻት ስት ለማወቅ እና የዓለም ፌጥረ ማን እንደ ሆነ ለማወቅ ተወቂል፡፡ መዳከና የዲበላስና ሪሳ የሚቀበታ እንደሚመጣ ይኖገል፡፡

• ዘመን /1440 - 1400 ዓ.ም/

- የዚህ መጽሐፍ ብርሃን መሰራት ነው፡፡ የተባለው ሲኖ ተሸሱ ሌይ ነው፡፡ እስራኤልዎችን እንደሆነ በቅድሚና መኖር እንዳለበችው ህግ እና ስርዓትን ያስተምረል፡፡ መጽሐፍ ገዢያዊ ከሆነ የህግ እንደ ቅን ቁድሚና በከርስቲያን በማመን ሁጻታትን በከርስቲያን ቁድሚና በመለወጥ መቀሪበ እንደማሆን ይኝገኘል፡፡

• Ηλεφωράγη /1440 - 1400 η.η/

- የዚህ መጽሐፍ ብተሰጠው መብት ነው:: የተቀረው ሲኩል ተሸራለ
ነው:: የእግዚአብሔርን ሁኔታ ለማውቅ ተከናወል:: መጽሐፍ ገዢያዊ
ከሁኔታ የህግ አንድ ቅን ቅድሚኖ በከርስቲያን በማመን ሁጻዊትን
በከርስቲያን ቅድሚኖ በመሳዱ መቀየት እንደሚሆን ይኝገራል::

• **H'τΔΦ /1440 - 1400 η.η/**

- የዘሃሱ መጽሐፍ ብተሰራው መሳይ ነው:: የተባለው ሲኖ ተረጋግጧል:: ነው:: እግዢያንበርና በመፈጸም እንደመለሰስ ይኖገራል::

የኢትዮጵያውያን የቅድስና ቅለት በህዝብ ወሰን መለያ በመለያ እና
በመጨረሻም በእያከለ ካርስቶስ ገዢል፡ ወደ ካርስቶስ በእምነት
የሚመለከት ሁሉ መንገዶች ይኖት እንደማያገኘ ይኖራል፡፡

• ዘመን /1440 - 1400 ዓ.ም/

- የዚህ መጽሐፍ ብተሰው መሳሪያ ነው:: የተደረገው እናየተስለም ነው:: የእግዥኤሌክትሬክን ሁኔታ እና እቅድ እንዲያስታወሻ የተባሩ ነው:: ይተላለች የነበረት ሁኔታ በከርስቲያን መስቀልቸት ለአንድ እና ለመጨረሻ ገዢ እንዲሚከራል ካዘም በዋጭነት ተጨማሪ መስቀልቸት ማቅረብ እንዲማያስፈልግ ይኖገራል በከርስቲያን መስቀልቸት በከል መንዳት እንዲሚሆን ይስረዳ::

תלמוד תורה

(Nevi'im

- Ծագման հարկ /1400 – 1370 թ.թ/

- ይህ መጽሐፍ የተቀራው በእያወንደ ነው:: የተቀራው በከንአን ፌልር
ነው:: እግዢስናበትና ታማኝ እንደሆነ እና ቅለን ለማታዘዣ በቻ
ከፊትን የሚጠበቅ መሆኑን ይኖገራል:: ከሆጠች ለመንቀች
የለምንም ተጨማሪ መሳቀል በከርስቲያን መሳቀልነት በከል
መንዳች እንደሚሆን ያስረዳል::

- መሳቅንት /1045 - 1000 ዓ.ም/

- የዘጋጀ መጽሐፍ ብተሰው ነበያ ስመኬል ፎቶን እና ጉዳ ፎቶዎች፡፡
የተቀራው እያረዳለም ወሰጥ ነው፡፡ እስራኬል የተሽነሱት እና
ያሽነሱት በተጨማሪም ገንዘብ እንዲለነበሩት የሚያሳይል፡፡

መጀከና የኢጣልያውርን ህዝብ የሚመራ እርስተም ክርስቶስ አየሁስ
አንድማማጥ ይኖገል::

- ገኔ እና 2ኛ ስምኬል /931 – 722 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: የተቀዾው እስራኬል ውስጥ
ነው:: የንግድ ስርዓት እናደትሮስረ እናደት እና ማን ይሻም
አንድነበር ይኖገል:: አየሁስ በዓለም መጠሪያ ለፈርድ እናድማማጥ
የኖገል::

- ገኔ እና 2ኛ ነገሱት /560 - 540 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: አየሁስ ውስጥ እናደ
ተቀዾው ይችላል:: ሲለ እስራኬል መንከሰት ክፍፍል ውይም
የእስራኬልን ታሪክ ለማስተላለፍ የተቀዾ ነው:: እግዢያዊውርን በፊጥ
ዘር ለማናገዣ መስተዋዣ ዘገሁ ቅል እናደ ገንዘብ ይኖገል::

- ታንበት አሳይቷል /739 – 681 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: የተቀዾው አየሁስ ውስጥ
ነው:: እስራኬልንና ይሁዳን ወደ ገዢ ለመጥራት:: ሲለማማጥው·
ፍርድ እናደብጠኑቁቃቻው:: እና በሚመጣው መሳሪያ በከል ወደፊት
የመታደስ እና የመካን ተስፋን ለመስጠት ነው:: መዳን በመለከታዊ
ጠልቁ ገበነት እናድማማጥ ቁርጓል እናም ለእይሁዳች እና ለአሁን
ይገኝል:: ይህም ገቢሮ መግባት:: በእግዢያዊውር መታመንን እና
የፍጥረትን ሆኖ ወደ ፍት መመለስን በማጥላት ነው::

- ታንበት እርምያል /630 – 580 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: የተቀዾው አየሁስ ውስጥ
ይሁዳ ውስጥ ነው:: ይሁዳ በጀት ማስተካከል ማስተካከል ማስተካከል
ፍርድ ለማስተካከል እና ገዢ እናደባት ለመጥራት:: እናደሁም ሲለ
ወደፊቱ ተከናወ እና እናደ ቅል እና የተቀዾው መልካምናን

የቀበል:: የኢጣልያውር ስሜ በስዕም ልቦ ላይ የሚያጠቃትን እናደ
ቁል እናደን ተንበያል:: ይህም ወደፊት የሚመጣውን መዳን
ከግዢያዊውር ወር በለው የጠበቀ አጥቃናና እና የቻጠቅት ይቻቻ
የሚገልጽበትን በስራ እናደባት ተቻቻ ይመለስ::

- ስዘዕቂል /593 – 565 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: የተቀዾው በበላውን ውስጥ
ነው:: በበላውን በግዢት ለነበሩት ማንበረሰቦች ሲለ አየሁስ ውስጥ
ተቀዾ በማስተካከል ተስፋን በተጨማሪም ለእስራኬል
የተሰጠ እናደ ልቦ እና መንፈስ ሆኖ ተገልጻል:: ወደ ተሂድስ እና
የቁል እናደን መታደስ:: በመጠሪያም ወደ ተንበቱ እና የዘመና
ህይወት ተስፋ::

- ሆኖዕስ /755 – 725 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ሆኖዕስ ነው:: የተቀዾው ለሚናዋው የእስራኬል
መንግሥት ውስጥ ነው:: እስራኬለው የንግድ እና እናደን ለማስከበ የእና
አጥቃናና ለእናደን ህዝብ ተማኑት የሚይኖው አቅቻር አጥቃናና
እናደሁም ያውሳል:: እግዢያዊውር ለአሁን/ለደቻቻ ያለው የሚያችል
ቁርር በሌተሳካ ሂሳቻ አውድ ውስጥ እና በእግዢያዊውር ለደቻቻ
ግልጽ ዓመታኑት የሚያሳይ ምስለዎች ይነት የኢጣልያዊውር በቁር
እናደሁም ያሳይል::

- አየሁስ /520 – 450 ዓ.ም/

- የዚህ መጀከና ቁሳል ነው:: የተቀዾው አየሁስ ውስጥ
ነው:: በእስራኬል ታሪክ ውስጥ በከበድ እና አስተኞች ገዢ
የግዢያዊውር ስሜ ወም እና ወለሙት ምን ያህል ቤት እናደለው
የሰተማሪል:: ይነት ወደ ይሁዳ እና አየሁስ ውስጥ የሚመጣው ህዝብ
ውደ ያህል ለመለስ በቁር እናደሁም ይኖገል::

- አጥጋ /760 – 750 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ አጥጋ ነው፡፡ የተቀራው ተከኑ 12 ማርያ
በደቡብ እየኩስለም ውስጥ ነው፡፡ እግዢያዊው ከሰዕች ጋር ያለው
ባንኩነት አይወቻቸውን ሁሉ ያጠቃላለል፡፡ እግዢያዊው
ለአገርሮም የገባለት የመረጃ ቅልኬኝን የመጨረሻ ፍርማ የሚሆነው
ከርስቶስ በምድር ላይ በሚገዛው የኩህ ዓመት ማዘት ወቆት ነው፡፡
  - አብደም /580 – 520 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ አብደም ነው፡፡ የተቀራው አስራኬል እና እዳም
ዋስጥ ነው፡፡ የእድም መንግሥት በትዕበት ምክንያት ፍርማ
እንደምትፈለ እና እግዢያዊው በፊጥና ላይ ሲገዛ ፍጥረሻ ለሁዝብ
በምትመለሰበት ሂሳብ፡ በመጨረሻው ዘመን የፊጥናን ፍርማ እና ነፃ
መውጣት ቅል ገበታል፡፡ ወንጋልን የሚሰብበት ይነት በከርስቶስ በቻ
እንደሆነ የሚኖሩ ወደ ደሞን እንደሚመጥ ይኋገል፡፡
  - የኩስ /793 – 758 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ የኩስ ነው፡፡ የተቀራው አስራኬል ባህር ጋር እና
ቢነዎች ቅድ ከተማ ውስጥ ነው፡፡ የነነዎች ስዘን ገዢ ቤት
እግዢያዊው በእነዚ ላይ ያለው ዓለማ እንደሚቀር ያወሰል፡፡ የኩስ
ለነዎች ስምም ሲለ ገሰብና ሲለ ይነት የእግዢያዊውን አውነት
እንዲመጣ ሁሉ እያከሰም እንዲሁ መደን በእርስቱ እንደሆነ
መልካክትን አመጣ፡፡
  - ማረጋገጫ /735 - 700 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ ማረጋገጫ ነው፡፡ የተቀራው አስራኬል እና ይህና
ዋስጥ ነው፡፡ መጽሐፍ ሲለ ፍርድ እና ተስፋ ያወሰል፡፡ የሚከናወ
የጋጠኬት፣ የንሰሳ እና የተሟሪ መልካክ የመጨረሻው ፍርማውን
  - የገኘው የጋጠኬትን ማስተሰረያ እና ወደ እግዢያዊው
የሚውሰድው በቻናው መንገድ በሆነው በእያወለ ከርስቶስ ነው፡፡
  - ፍዴም /735 – 700 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ ፍዴም ነው፡፡ የተቀራው እየኩስለለም ውስጥ
ነው፡፡ በፍርድ እና በማዳን የእግዢያዊውን ለዓለዋነት ለማሳያት
ተወቋል፡፡ ይህ መጽሐፍ ያለው ፍስል ፍሥራቸን ለመሰበከ ጉጋ እና
ደስታና ሆኖ ወደለለው የሚኖሩ እንዲለ ነው፡፡
  - ዕንበቀም /610 – 605 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ ዕንበቀም ነው፡፡ የተቀራው አስራኬል እና ይህና
ዋስጥ ነው፡፡ እግዢያዊው የዕንበቀምን ዘለዎት መመለስና
ይኋገል፡፡ የእግዢያዊው ስጠቃ የሆነው እና በከርስቶስ የሚገኘ
እምነት በእንደ ሂሳብ የሚያደን እምነት እና በህይወት ዘመን መፈለ
የሚሰና እምነት እንደሆነ ይኋገል፡፡
  - ስይንያስ /635 – 625 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ ስይንያስ ነው፡፡ የተቀራው ይህና ውስጥ ነው፡፡
እግዢያዊው በእስከባበ ሁሉ ላይ ለዓለዋ እንደሆነ፣ ችግራትቸው
እንደሚቀጥ ውድቸንም በፍርድ ቅን እንደሚፈጸም እና እግዢያዊው
ንሰሳ የገበትን በእርስቱ የታመኑትን እንደሚባርከ ይኋገል፡፡
እግዢያዊው ለእስራኬል ሲለም እና ደህንነት የገበው ቅል ከፊን
እያወለ ለፈርድ ሲመጣ እንደሚፈጸም ይኋገል፡፡
  - ቀኔ /520 ዓ.ም/
    - የዚህ መጽሐፍ ብከራ ቀኔ ነው፡፡ የተቀራው እየኩስለለም ውስጥ ነው፡፡
የእግዢያዊው ሁዝብ ቁጥጥ መስጠት ያለበት ለእግዢያዊው
እንደሆነ ያስረዳል፡፡ የመታደሰና የበረከት ተስፋዎች በከርስቶስ
በተራ ቅል እግዢያዊው እንዲገበ ይኋገል፡፡

- **Ահաքըն /500 – 470 գ.դ/**
    - ՔԻՍ ՄՋԺԻԿ ԹԺԽ Ահաքըն ՆՈՒ: ՔԴԳԱՎ ՀՀԴԸԹ ՄՌԴՏ ՆՈՒ: ՔՀՊԱՀԱՌԽԵՍ ՍԱԽ ԴԻԽԼՇՎՆ ՄՋՄԸ ՀՆՁԵԱ ՔԴԹԸ ՆՈՒ: ՀՐԸՆ ԻՃՈՔՆ ՀՆՁՊՄԾ ԲՆԴ ՈԽՀԸ ՈՒՆ ՀՆՁՄՆ ԸՆՂԵՑ:
  - **ՄՂՃԻՔՆ /440 - 400 գ.դ/**
    - ՔԻՍ ՄՋԺԻԿ ԹԺԽ ԾՂՊՔԹ ՆՈՒ: ՔԴԳԱՎ ՀՐԴԸՆՀԼԹ ՄՌԴՏ ՆՈՒ: ՍԽՈ ՎԶ ՀՊԱՀԱՌԽԵՍ ՀՆՁՄԸՆ ՔԴԳԱՎ ՄՋԺԻԿ ՆՈՒ: ՄՂԴԻ ՌՃՂՎ ՄՄԴՔՔ ՔԺՆԸ ՀՆՁ ՊՄԾ ՀՐԸՆ ԻՃՈՔՆ ՀՆՁՊՄԾ ԸՆՂԵՑ:

ሰኞና

(Ketuvim)

- ክት /1011 - 931 ዓ.ም/
  - የዘመን መጽሐፍ ብሔራዊ ነበያ ስሙኬል ነው:: የተቀራው እየተሰለም ወሰጥ ነው:: የተቀራበት አለማ ፍቅር ወጪ እንደሚያስከናል እና ተዘጋጀ የሆነን ሁይወት እግዢአብዕር እንደሚባርከ ይኖገራል:: መጽሐፍ ካሳውቸት ባርካት ከርስቶስ ነፃ እንደሚያውጥ ይኖገራል::
  - 1ኛ እና 2ኛ ኮና /450 - 425 ዓ.ም/
  - የዘመን መጽሐፍ ብሔራዊ ዘመኑ ነው:: የተቀራው እየተሰለም ወሰጥ ነው:: ተሰረው የነበሩት ወደ እስራዕናል ሲመለስ እንደሆት እግዢአብዕርን ማምላከ እንዲለባቸው እና በዚህ የሆነን ጉባኤ

ለመቀዱም ነው፡፡ እየከተሉ በዓለም መጠሪያ ለፊርማ እንደሚመጥ
በከርስቲያን ደም የልኝ እንደ ማይድን ይኖገራል፡፡

ትእዛዝና በመጠበቅ መሆኑን ይጠቀማል ይህም ስውን ከመለከታዊ
አለማ ጋር የሚያስማማ ነው::

● መሬልየ መሬልይ /971 - 965 ዓ.ም/

- የዘመን መጽሐፍ ብቻ ስላምን ነው:: የተባወው እስራኤል ውስጥ
ነው:: እግዢዕብቱ ለአሁን ያለውን ፍቃር በሁሉት ስዋች መከከል
በላ ፍቃር መሰላም ይገልፏል:: ከእግዢዕብቱ ጋር ያለንን ህብረት
እንደ መንፈሻዊ ደንት አድርን ያቀርቦዋል::

● ስቆቻው እርምጃስ /586 – 575 ዓ.ም/

- የዘመን መጽሐፍ እርምጃስ ነው:: የተባወው እያናስከለም ውስጥ
ነው:: የተባወበት አለማ የንግድ ስርዓት እንደት እንደተቋሙ እንደት
እና ማን ይሻም እንደነበር ይኖርል:: በእያናስለም እና በበት
መቆዳለ ላይ ለይረሰው ጥሩት ማዘን፡ ተልቅ ህዝን እና ተስፋ
መቆረጥን በመግለጫ እንዲሁም በእግዢዕብቱ ታማኝነት እና
ምሳሌት ላይ ተስፋ ማድረግን ያውሳል:: መዳን የሚታወው አሁን
የለው መከራ በናርም በመለከታዊ ምህረት አውድ እና በተሟልጊ
ተስፋ ውስጥ ነው::

● ደንኙል /540 – 500 ዓ.ም/

- የዘመን መጽሐፍ ብቻ ደንኙል ነው:: የተባወው ባቢሎን ውስጥ ነው::
በበቢሎን ማዘን ውስጥ የነበሩት እስራኤሌውያን ተስፋ እንዲለ ወይም
እንደነበረችው ይኖርል:: እስራኤሌን ወደ እምለከታዊ ለመመለስ
እና አዲስታን እያናስለም ለማጥበት የሚመጣውን መሰን “የሰው
ልጅ” ያስተዋወቁናል::

● እያብ /1440 - 1400 ዓ.ም/

- የዘመን መጽሐፍ ብቻ መሰኑ ነው:: ይህም ወይም እስራኤል ውስጥ
እንደተባወ ይታመናል:: እግዢዕብቱ ሲጋን መሰረት በማችልው

እና በማችልው ነገር ላይ ሂደል እናፊለው ይኖርል::
በእግዢዕብቱ ዘንድ ስው ተቀባዩት የሚኖርው በከርስቲያን በከል
ነው::

● ደዋት /1440 – 400 ዓ.ም/

- እብዛኛውን ደዋት ሲሆን የባወው ለለው የተለያየ ተካልዋችም
ቻልዋችል:: የተባወው እስራኤል ውስጥ ነው:: መዝመራቁ እንደ
እግዢዕብቱ እና ፍጥረቱ፣ ሲለ መርነት፣ ሲለ እምልክ፣ ሲለ ጥበብ፣
ስለ ታጠፊትና ሲለ ክፍት፣ ሲለ ፍርድ፣ ሲለ ቁጥኩና ሲለ መስተኞ
መሞተት የመሰሰለ ሪፖርታን ያውሳል:: መሰን እንደ ማመመ
እንደማቁ ጥቃት እንደማኑስ እና በዓለማቁ ሁሉ ላይ እንደማኑስ
የኖርል::

● ባወስ /950 – 700 ዓ.ም/

- የዘመን መጽሐፍ ብቻ ስላምን ነው:: የተባወው እስራኤል ውስጥ
ነው:: እግዢዕብቱን መፍራት የእውቀት መጀመሪያ መሆኑን
በማተላት ደረቅ እና ስከታማ ሆኖወቻት ለመኖር ተግባራዊ ተብብን
ለማቅረብ ተወቃድ:: የእግዢዕብቱን በረከት እና የመጨረሻውን
ድንት የሚያረጋግጥ ለገዢ ለይውት አስፈላጊ የሆነውን የሞራል
ታማኝነት እና እግዢዕብቱን መፍራት ያመለከቻል::